

**This is an electronic reprint of the original article.
This reprint *may differ* from the original in pagination and typographic detail.**

Author(s): Nevalainen, Pasi

Title: Kaukokaupasta globaaliin liiketoimintaan

Year: 2016

Version:

Please cite the original version:

Nevalainen, P. (2016). Kaukokaupasta globaaliin liiketoimintaan. Historiallinen aikakauskirja, 114(3), 360-361.

All material supplied via JYX is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all or part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorised user.

Andrea Colli (2016). *Dynamics of International Business: Comparative Perspectives of Firms, Markets and Entrepreneurship*. Routledge.

202 sivua, isbn 978-0-415-55917-1

Kaukokaupasta globaaliin liiketoimintaan

Taloudellinen globalisaatio ja liiketoiminnan kansainvälistyminen ovat jälleen ajankohtaisempia aiheita kuin koskaan. Helposti lähestyttävän historiallisen näkökulman näihin ilmiöihin tarjoaa italialaisen professori Andrea Collin uusi teos. Kirja on alun perin tarkoitettu tekstikirjaksi yliopisto-opetuksen tarpeisiin, erityisesti kohderyhmäkseen Colli mainitsee Milano Bocconi -yliopiston kansainvälisen johtamisen opiskelijat. Lopputuloksena on oivallisesti jäsenneily, selkeä kuvaus liiketoiminnan kansainvälistymiskehityksestä. Kirja ei edes yritä olla kansainvälisen liiketoimintahistorian pikkujättiläinen, vaan suhteellisen yksinkertaisena se sopii myös lukijalle, joka on kiinnostunut talouden ilmiöistä, mutta jolta ei edellytetä laajoja talous- tai liiketoimintahistorian pohjatietoja.

Collin tapa on yhdistellä historiallisia kertomuksia laajempiin kokonaisuuksiin. Kansainvälisen kaupan teorioita käsitellään kyllä kunkin kappaleen yhteydessä, tosin hyvin käytännönläheisellä tasolla eikä niille ole varattu omaa lukua tai muutenkaan omia osioitaan. Kronologisesti järjestetyt luvut ovat temaattisia. Kukin tarinan muotoon kirjoitettu luku painottaa muutamaa pääasiaa, kuten riskien tai epävarmuuden hallintaa, valtionhallinnon roolia tai kansantalouden merkitystä, teknologian tai institutionaalisten puitteiden vaikutusta kansainväliseen liiketoimintaan kyseisenä aikakautena. Colli kiinnittää huomiota paitsi liiketoiminnan taustatekijöihin, ennen kaikkea siihen, kuinka taustatekijät vaikuttavat liiketoiminnan rakenteisiin: Kuinka esimerkiksi hallituksen toimet tai kuljetuskustannukset ovat vaikuttaneet yritysten toimintaan?

Tämän päivän näkökulmasta on mielenkiintoista pohtia, missä määrin nykyinen globalisaatio on uusi ilmiö: ovathan monet globalisaation elementit olleet olemassa jo hyvin pitkään – siitä huolimatta että julkisessa keskustelussa globalisaatio yhdistetään juuri viime vuosikymmenien ja aikojen tapahtumiin. Liiketoimintahistorian piirissä Geoffrey Jones (2005) on aiemmin todennut, että kansainvälisistä liikeyrityksistä puhuminen ennen modernin valtion syntyä on anakronistista. Yleisesti tutkimuskirjallisuudessa viitataan ensimmäiseen 1800-luvulta alkaneeseen ja toiseen 1970-luvulta alkaneeseen globalisaatioon. Colli sen sijaan päätyy käsittelemään kansainvälistä liiketoimintaa aina esiteollisen ajan kaupasta nykypäivän globalisaatioon, koska aidosti uusien elementtien havaitseminen edellyttää pitkän aikavälin tarkastelua.

Esiteollisen ajan kaupankäynnin ominaispiirteisiin kuului, että omistaja johti omaa kauppahuonettaan. Ajan myötä yritykset kasvoivat. Kauppakompaniat olivat jo esimerkkejä suurista ja monimutkaisista organisaatioista, joiden toimenkuvaan kuului varsinaisen kaupankäynnin ohella paljon muuta, varsinaista kaupankäyntiä tukevaa toimintaa. Palkattujen johtajien ja suuren organisaation myötä syntyi uudenlainen tarve kontrolloida ja valvoa toiminnan eri osia.

Hallintorakenteet kehittyivät. Varsinaisen monikansallisen yrityksen määritelmänä on kuitenkin pidetty sitä, että yrityksellä on varsinaista liiketoimintaa useammassa kuin yhdessä maassa. Tällaisia syntyi, kun yrittäjät investoivat ulkomaille sijoitettuihin tuotantolaitoksiin. Kuten myöhemminkin, ulkomaille suuntautuvien investointien taustalla oli tarve parantaa liiketoiminnan tehokkuutta. Syitä investointeihin olivat luonnonvarat, suuret kuljetuskustannukset, halvempi työvoima tai kaupan rajoitteet, kuten tullipolitiikka.

Oma huomioni lukijana kiinnittyy erityisesti 1900-lukuun, jota värittävät nk. ensimmäisen globalisaation päättyminen I maailmansotaan, 1980-luvulle saakka kestänyt kylmän sodan aikakausi sekä nk. toinen globalisaatio. Liiketoiminnan kehitykseen vaikuttivat paitsi maailmanpolitiikka myös teknologian kehitys: samaan aikaan kun politiikka on vuoroin sulkenut ja avannut rajoja, liikenne on kehittynyt, kuljetuskustannukset laskeneet ja tiedonkulku saavuttanut valonnopeuden. On sanomattakin selvä, että puitteet mahdollistavat täysin uudenlaisia toimintatapoja.

Vaikka talouden globalisaation on katsottu alkaneen viimeistään 1970-luvulta, aihetta koskeva historiantutkimus on vielä alkutekijöissään. Myös Colli tyytyy käsittelemään aikakautta harmillisen ohuelti. Hänen mukaansa nämä tapahtumat ovat vielä kesken, mutta toisaalta hän kertoo jättävänsä nykyisten monikansallisten yritysten toiminnan ja strategioiden tarkastelun mieluusti asiaan paremmin perehtyneille tutkijoille. Kirjansa epilogissa hän kuitenkin esittää seuraavat kolme huomiota, jotka ehkä antavat osviittaa tulevaisuuden historiantutkimuksesta.

Kuten aiemminkin, keskeinen syy liiketoiminnan kansainvälistymiseen on yrityksen halu tehostaa toimintaansa. Kuitenkin siinä, missä aiemmin investointien suunta kulki kehittyneistä maista kehitysmaihin, toisen globalisaation myötä investoinnit ovat kasvavissa määrin alkaneet liikkua myös toiseen suuntaan. Tässä suhteessa Colli pitää nykyistä globalisaatiota aiempaa tasa-arvoisempana. Toisaalta siinä missä aiemmin yritykset investoivat ulkomaisiin tuotantolaitoksiin saavuttaakseen jonkin edun kotimaan markkinoilla, viime vuosikymmeninä investointien avulla on yhä useammin haluttu valloittaa uusia markkina-alueita, eli myydä ulkomailta valmistettuja tuotteita kyseisillä markkina-alueilla. Lisäksi yritysten oma rakenne on muuttunut; ne eivät välttämättä itse kehittäneet, tuota ja myy tuotteita, vaan pikemminkin organisoivat liiketoimintaa. Eri toiminnot kuten tuotekehitys, taloushallinto ja markkinointi eivät ole enää tiukasti sidottuja pääkonttoriin, vaan ne muodostavat eri maissa sijaitsevien toimintojen verkoston. Tuotteen eri osat valmistetaan eri tuotantolaitoksissa, kootaan yhteen ja myydään kansainvälisillä markkinoilla. Tällainen hajautettu toimintatapa on tullut mahdolliseksi uuden tietotekniikan ja liikenteen kehityksen myötä.

Nopeasta muutoksesta huolimatta, perinteiset monikansallisen liiketoiminnan muodot ovat säilyneet keskeisinä. Kuten Jones (2005) vuosikymmen sitten huomautti, edelleen suurin osa monikansallisista yrityksistä toimii pääosin yksillä markkinoilla. Aidosti globaaleja yrityksiä, joiden liiketoiminnasta erään määritelmän mukaan korkeintaan viidennes sijoittuisi yhteen maahan, on vain kourallinen. Colli joka tapauksessa näkee yleisen suuntauksen olevan kohti entistä hajautetumpia ja kansainvälisempiä yritysrakenteita.

Kokonaisuudessaan kirja on kiinnostava. Sen vahvuus on, että se esittää havainnollisesti globalisaation historiaan vaikuttaneet tekijät, mutta ennen kaikkea yritysten rakenteellisen muutoksen. Kirja muodostaa tarinan, jossa verrattain yksinkertaisista kauppaa harjoittavista yrityksistä kehkeytyy lopulta monimutkaisia liiketoiminnan verkostoja. Samalla sen heikkous on, että teos liikkuu melko yleisellä tasolla. Ennen kaikkea globalisaation viimeisimpien vaiheiden tutkimus

jää ohueksi. Aihepiiristä on kuitenkin lähivuosina odotettavissa runsaasti uutta tutkimustietoa. Teemaan sopii, että useat nuoret tutkijat tulevat nousevista talousmahdeista. Myös suomalaisella historian tutkimuksella olisi paljon annettavaa tähän keskusteluun. Siitä huolimatta, että Suomi tunnetaan yleisesti nopeasta nousustaan taloudellisen hyvinvoinnin huipulle, taannoisesta, lähes satumaisesta teknologiateollisuuden voittokulustaan sekä muutamasta kansainvälisesti tunnetusta yrityksestään, on Suomi sittenkin verrattain huonosti tunnettu. Tätä kuvastaa mm. kirjassa esitetty kartta (s. 177), joka on toki suuripiirteinen, mutta joka antaa ymmärtää Suomen lukeutuneen kylmän sodan vuosina osaksi kommunistista maailmanjärjestystä.

FT Pasi Nevalainen, Jyväskylän yliopisto